

“It hege hûs”

Een statig herenhuis als blikvanger.....

Als je met de boot vanuit het Noorden, via de Rakken of de Noorder Ee ons dorp nadert heb je een prachtig uitzicht op de skyline. Van verre zijn de torens van de kerken en de wieken van de molens al zichtbaar. Kom je wat dichterbij dan springt een robuust, statig en hoog woonhuis in beeld, voor de Woudsenders “it hege hûs”. Een voor het dorp uniek bouwwerk, met een hoge cultuurhistorische waarde. Het is dan ook een rijksmonument en het kreeg op 18 februari 1980, bij de aanwijzing van de kom van Woudsend tot beschermd dorpsgezicht, de hoogste status van “beeldbepalend”.

Jan Solkes Tromp (eerste?) eigenaar in 1832

Wanneer het herenhuis is gebouwd is ons niet bekend. Wel weten we uit de kadaster-gegevens van 1811-1832 (het zogenaamde minuutplan) dat de woning er al in 1832 stond en waarschijnlijk begin 19e eeuw is gebouwd. De eigenaar was toen Jan Solkes Tromp, met als beroep Assessor. Dit beroep is vergelijkbaar met wat we nu een wethouder noemen. Hij was daarnaast ook koopman en is eigenaar geweest van twee kofschepen en een schoener. In zijn overlijdensakte van 1863 wordt hij zeehandelaar genoemd. Bij het huis hoorden toen ook al twee grote pakhuizen die waarschijnlijk gebruikt werden voor opslag. De locatie aan de Ee was daarvoor ideaal want alle vervoer van handelswaar ging toen over water.

Gebroeders Heeg in 1875 nieuwe kopers

Nadat ook de echtgenote van Jan Solkes was overleden hebben de kinderen het huis met de pakhuizen in 1875 te koop gezet. Het geheel werd voor fl. 7.500,- gekocht door de broers Sjoerd Jans Heeg en Theunis Jans Heeg die er een stoomolieslagerij “De Vlasblom” begonnen. Naast het herenhuis, waarin ze gingen wonen, werd de olieslagerij gebouwd met er bij een grote schoorsteen. Later werden er ook nog drie arbeiderswoningen naast gebouwd. Theunis Jans Heeg liet in 1898 voor zijn zoon zeepfabriek “De Zwaan” bouwen. Het restafval uit de olieslagerij werd als grondstof gebruikt voor het maken van zeep.

Verkoop herenhuis in 1921

Door teruglopende zaken en het overlijden van één van de

eigenaars is het in maart 1921 gedaan met de stoomolieslagerij. Alle onroerend goed, inclusief “De Zwaan”, werd in afzonderlijke delen verkocht. Het voorste deel van het al in tweeën gesplitste herenhuis kwam in handen van familie Wittermans en het achterste deel in eigendom van familie Westra, die het ook weer verhuurde. Hieronder is de advertentie van de verkoop afgebeeld.

Belangrijke Verkoop te Woudsend.

Binnenkort zal publiek worden verkocht:

- I. De zeer gunstig aan het grootscheepsvaarwater te Woudsend gelegen en in besten staat van onderhoud verkeerende **STOOMOLIESLAGERIJ** met **WERKTUIGEN** en **GEREEDSCHAPPEN**, groot **PAKHUIS**, **KOLENSCHUUR**, **OLIE-** en **WAGENHOK**, **KANTOOR** en ruim **ERF**.
De grond en de gebouwen, de stoommachine, ketel en fabrieksschoorsteen, alsmede de werktuigen zullen in diverse onderdeelen worden geveild, doch zullen daarna gecombineerd worden aangeboden.
- De gebouwen en het terrein zijn door hunne gunstige ligging voor allerlei industriële ondernemingen bijzonder geschikt.
- II. Een best onderhouden en zeer solied gebouwd groot **HEERENHUIS** met mooien tuin bij voormelde fabriek gelegen, welk huis is ingericht en al jaren door twee gezinnen bewoond wordt.
- III. Drie bij voormelde fabriek staande **WERKMANSWONINGEN**.
- IV. Een goed onderhouden **PAKHUIS** te Woudsend.
- V. Een **SCHIPHUIS** te Woudsend.
- VI. Een bijzonder solied voor eenige jaren nieuw gebouwd **FABRIEKSGEBOUW** met **KETELS** en **FABRIEKSSCHOORSTEEN**, gelegen aan de Welle, onmiddellijk bij Woudsend (de voormalige zeepfabriek, genaamd „de Zwaan”).
Dit gebouw is door bouwwaard en ligging bijzonder geschikt om voor stoomwasscherij of vetmelterij te worden ingericht, maar is ook voor allerlei andere doeleinden, o. a. voor koemelkerij zeer geschikt.

De koper van dit perceel zal in de gelegenheid zijn het land aan weerszijden van de fabriek gelegen te kopen.

Alles later breedvoerig bij boekjes te omschrijven, welke tijdig verkrijgbaar zullen worden gesteld.

R. MULDER, notaris te Heeg.

De skyline van Woudsend vanuit het Noorden veranderde in die tijd drastisch. Zowel van de voormalige olieslagerij als van de zeepfabriek werden de hoge schoorstenen in 1921 afgebroken. Omstreeks die tijd werd ook de derde molen van ons dorp, houtzaagmolen De Hoop, gesloopt.

"It hege hûs" omstreeks 1930, met de kade van De Weisleat er voor. Rechts is nog een stukje van de gevel van boerderij "De Uleflecht" te zien. Boven in het raam zit Jan Wittermans sr. en op de stoep staan zijn vrouw Metje en dochter Trijn. Wat verder nog opvalt zijn het mooie hekwerk en de oude lantaarn.

Het interieur heeft nog originele beschilderingen en een fraai bewerkte monumentale trap.

Twijfel over de naam?

Het herenhuis heeft in de volksmond een naam gekregen, waarover nog wel enige twijfel bestaat. Is het nu "it hege hûs" (door de hoogte hiervan) of "it Heeg hûs" (vernoemd naar de vroegere bewoners). Vanaf 1962 tot 1969 was de

achterkant van het herenhuis de locatie van zeilschool "De Ruimte", die als naam "It hege hûs" gebruikten (zie foto op de volgende pagina). Omdat er nu ook geen familie Heeg meer in het huis woont, is deze keuze nu de meest juiste.

Jammer van het achterstallig onderhoud

Het gehele huis is nu in handen van één van de erven van de familie Westra. Wat helaas opvalt is dat dit prachtige monumentale pand slecht wordt onderhouden. Al jaren doet een ijzeren hek rondom de tuin anders vermoeden, maar dat is schijn. Het nieuwgebouwde prieeltje draagt bovendien niet bij aan de historie van deze unieke plek in de oude kern van Woudsend. Door de hierin geïnvesteerde euro's te gebruiken voor onderhoud van de woning en het herstel van het oorspronkelijke fraaie hekwerk had het niet alleen het monument maar ook het aanzien van Woudsend veel meer goed gedaan.

Douwe Zondervan

